

การส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายในมุมมองของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย*
PROMOTING EQUALITY BETWEEN WOMEN AND MEN IN THE PERSPECTIVE
OF THE NEW GENERATION IN THAI SOCIETY

พิมพ์ฉัตร รสสุธรรม

Pimchat Rossutham

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Social Administration, Thammasat University

E-mail: Pimchart@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความเสมอภาคเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงและถูกให้ความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ท่ามกลางความเจริญของยุคโลกาภิวัตน์ในสังคมปัจจุบัน การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเสมอภาคของหญิงชายผ่านความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ในมิติของการทำงานในบ้าน การทำงานนอกบ้าน และการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง โดยเก็บข้อมูลในกลุ่มอายุ 20-40 ปี ในพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศ ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้ตัวอย่างรวมจำนวน 1,200 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ได้แก่ t-test และ one way ANOVA ผลการศึกษาพบว่า เจตคติของคนรุ่นใหม่เปิดกว้างในการยอมรับการทำงานนอกบ้านของผู้หญิง ส่วนการทำงานในบ้านไม่จำเป็นต้องเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเสมอไป รวมถึงค่านิยมในเรื่องเพศมีผลต่อการทำงานนอกบ้านและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง ส่วนแนวทางในการปรับเจตคติความเสมอภาคระหว่างเพศควรเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชน การทำหน้าที่ของสื่อที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การประสานความร่วมมือขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรด้านความเสมอภาคในทุกระดับของการศึกษา การจัดตั้งองค์กรเฉพาะด้านเพื่อณรงค์และจัดกิจกรรม เป็นความท้าทายที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการพัฒนาและสรรสร้างเสมอภาคระหว่างเพศให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในสังคมไทย

คำสำคัญ: เจตคติ; ความเสมอภาคหญิงชาย; คนรุ่นใหม่ในสังคมไทย

* Received November 28, 2021; Revised January 5, 2022; Accepted March 2, 2022

Abstract

This research article concerns equality which is a topic being discussed and is increasingly important for the growth of globalization in today's society. This study aims to study women and men equality through the opinions of the new generation on working in the home, working out and the success of women's work. Data were collected from 20-40 different age groups in Thailand, a total of 1 2 0 0 people were analyzed using descriptive and inferential statistics such as t-test and one-way ANOVA. The study indicated that the attitude of the new generation is open to acceptance of women's work outside. Working in the home does not always have to be a woman's duty including gender values affects the outdoors and the success of women's work. The guidelines for adjusting attitudes towards women and men equality should start with parenting, learning in the schools, community, media functioning, and collaborating with relevant organizations in the development of the curriculum on women and men equality. The establishment of specialized agencies for campaigning and organizing activities are interesting dimensions and challenges that all parties must work together to develop and achieve equality.

Keywords: Attitude; women and men; new generation in Thai society

บทนำ

คงปฏิเสธไม่ได้ว่าวัฒนธรรมในสังคมไทยการให้ความสำคัญกับเพศชายยังปรากฏให้เห็นในเกือบทุกด้าน ครอบคลุมทุกระดับ ทั้งในระดับครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน รวมถึงระดับชาติ นอกจากนี้ ความเป็นเพศชายยังถือว่าได้เปรียบในการเข้าถึงโอกาสต่างๆได้มากกว่าเพศหญิง ขณะเดียวกันการถูกจำกัดสิทธิของผู้หญิงกลายเป็นเรื่องปกติ ความคุ้นชินที่สืบเนื่องมาแต่อดีต รวมถึงปัจจุบันในบางพื้นที่ด้วย ในขณะที่บางพื้นที่บางกลุ่มเริ่มทวงถามความเสมอภาคระหว่างเพศมากขึ้น โอกาสของชายที่ไม่ควรต่างจากหญิง ความสามารถที่สามารถสร้างให้เท่าเทียมกันได้ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างทางโอกาสระหว่างเพศ พิจารณาได้จากข้อมูลที่มีการสำรวจแล้วพบว่า ตามรายงานของ LinkedIn (LinkedIn's Opportunity Index 2021) ที่สำรวจผู้หญิง 10,000 คนในเอเชียแปซิฟิก พบว่า มีผู้หญิงถึง 41% มองว่าโอกาสในการทำงานสำหรับผู้หญิงยังคงมีน้อยกว่าผู้ชาย เพศสภาพหญิงเป็นอุปสรรคต่อการได้งานทำ พบว่า ตลาดแรงงานไทยมีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมกับแรงงานหญิงมองว่าการตั้งครุฑของแรงงานเพิ่มต้นทุนให้แก่สถานประกอบการ ในปัจจุบัน เรายังพบว่าในใบสมัครงานของบางบริษัทมีคำถามแก่ผู้สมัครงานหญิงว่าตั้งครุฑอยู่หรือไม่ ซึ่งตามกฎหมายนั้น หญิงสามารถลาคลอดได้เป็นเวลา 3 เดือนโดยที่นายจ้างยังต้องจ่ายค่าจ้างให้ด้วย รวมถึงเรื่องที่ได้รับค่าจ้างสูงกว่าหญิง แม้ว่าผู้หญิงจะมีโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงและได้ทำงานนอกบ้านมากขึ้น แต่ค่าจ้างของหญิงมักต่ำกว่าชายตลอดสามทศวรรษที่ผ่านมา มิงงานวิจัยมากมายช่วยยืนยันอีกว่า แม้ว่าหญิงจะมีการลงทุนเพื่อการศึกษาและมีประสบการณ์ในการทำงานที่ดีขึ้นแล้วก็ตามหญิงโดยเฉลี่ยก็ยังได้รับค่าจ้างต่ำกว่าชาย

แม้ว่าสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ผู้หญิงมีโอกาสดำเนินการศึกษาสูงขึ้น ทำงานนอกบ้านที่มีรายได้ มีโอกาสเป็นผู้นำหรือดำรงในตำแหน่งบริการขององค์กรต่างๆ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสำรวจหญิงและชายในการเป็นผู้นำ ผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหารและการปกครองทุกระดับทั้งในภาครัฐและเอกชน พบว่าผู้หญิงมีสัดส่วนน้อยกว่าผู้ชาย (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา, 2559) เหล่านี้คือตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ แม้ว่าปัจจุบัน จะมีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถพัฒนาความสามารถของตนได้มากขึ้นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้หญิงจำนวนไม่มากที่สามารถก้าวถึงฝันและประสบความสำเร็จในชีวิตได้ และถึงแม้ว่าประเทศไทยจะลงนามในอนุสัญญาขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ.1979 (Convention on the Elimination of All forms of Discrimination Against Women: CEDAW) อนุสัญญาฯ ฉบับนี้มีทั้งหมด 30 มาตรา เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการการดำเนินงานด้านนิติบัญญัติ ตุลาการ การบริหาร หรือมาตรการอื่นๆ เกี่ยวกับการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี และให้หลักประกันว่าสตรีจะต้องได้รับสิทธิประโยชน์และโอกาสต่างๆ จากรัฐบนพื้นฐานของความเสมอภาคกับบุรุษ ประเทศไทยได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2522 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2528 (ระพีพรรณ คำหอม, 2549) แต่เจตคติด้าน “ชายเป็นใหญ่” ยังถูกครอบงำและกลมกลืนอยู่ในวัฒนธรรมไทย แม้ว่าหลายภาคส่วนจะพยายามเร่งพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงให้ก้าวทันชายและก้าวทันโลกก็ตาม เช่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ.2560-2564 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ คือ “สร้างสังคมเสมอภาค ปราศจากการเลือกปฏิบัติ สตรีมีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่นคงปลอดภัย

ร่วมสร้างชาติน่าสมัย” มีวัตถุประสงค์โดยสรุป คือ เพื่อคนไทยทุกเพศทุกวัย ให้มีเจตคติที่เคารพเท่าเทียมระหว่างหญิงชาย พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเป็นธรรม มีความยุติธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพื่อเร่งพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของสตรีในสังคมไทยทุกกลุ่มทุกวัย โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในภาวะลำบาก หรือกลุ่มด้อยโอกาส โดยเน้นให้สตรีมีสุขภาพ (กายและใจ) สุขภาพที่ดี สตรีสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่ได้มาตรฐาน มีระดับการศึกษาและความรู้ที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพที่มั่นคง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสามารถเข้าใจและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเข้าถึงข้อมูลความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างมีศักยภาพ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และทันโลกทันสมัย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) ทั้งนี้ สังคมต้องตระหนักว่าความเสมอภาคเป็นเป้าหมายที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นกับทุกคน ทุกความแตกต่างในสังคม บทความนี้ได้พยายามนำเสนอมุมมองความเสมอภาคทางเพศทั้งในมิติการทำงานในบ้าน นอกบ้าน ซึ่งจะช่วยให้องค์กรที่เกี่ยวข้องได้นำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนา การปรับเปลี่ยนเจตคติได้ถูกทิศทางมากขึ้น เพื่อให้ทั้งชายและหญิงในสังคมไทยต่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากความเสมอภาคที่ได้รับ และเพื่อประโยชน์ต่อการก้าวเดินไปพร้อมกันในการร่วมพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตคติของคนไทยรุ่นใหม่ต่อความเสมอภาคหญิงชาย ในมิติของการทำงานในบ้าน การทำงานนอกบ้าน และ การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อความเสมอภาคหญิงชาย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษา

แนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ (1) แนวคิดด้านเจตคติ ที่จะช่วยให้เข้าใจถึงความโน้มเอียงด้านความรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์ การเลี้ยงดู การเรียนรู้ที่ผ่านมา ต่อความเสมอภาคหญิงชาย โดยทั่วไป เจตคติ อาจไม่สามารถวัดได้โดยตรง ในการศึกษาครั้งนี้จึงใช้การวัดผ่านการแสดงความคิดเห็น พฤติกรรมที่แสดงออกในสิ่งที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ นอกจากนี้ มีการกล่าวถึง (2) อนุสัญญา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ รวมถึง (3) ตัวแปรที่น่าจะเกี่ยวข้องกับความเสมอภาค ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อบทบาททางเพศของเด็ก ไม่ว่าจะเป็ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ทฤษฎีบทบาทจำลองและรูปแบบทางเพศ การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของตนเอง แบบพิมพ์ทางสังคม (4) แนวคิดด้านปฏิสังสรรค์ (5) แนวคิดผู้ชายเป็นใหญ่ เป็นแนวคิดที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ให้ผู้ชายมีความสามารถในด้านต่างๆ เหลื่อมล้ำกับผู้หญิง (6) แนวคิดการเลือกปฏิบัติ ที่เกิดจากสภาวะทางสังคมที่มีอคติแอบแฝงในเรื่องบทบาทความสัมพันธ์ของหญิงชายและมีการสร้างกรอบทางความคิดให้มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงถูกกำหนดให้เป็นเพศที่มีความอ่อนด้อยกว่าเพศชาย (7) แนวคิดค่านิยมเชิงซ้อน เป็นค่านิยมที่ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของความเสมอภาคชายหญิง เกิดจากอคติทางสังคมที่มองข้ามความเสมอภาค แล้วสร้างค่านิยมให้คนในสังคมกระทำต่อผู้หญิงโดย

ไม่รู้ตัว เช่น ผลการศึกษาของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับศูนย์สาธารณสุขประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2555) สสำรวจเจตคติของประชาชนด้านความเสมอภาคหญิงชายทั่วประเทศพบว่า มีหลายประเด็นที่ยังคงมีลักษณะสนับสนุนชายเป็นใหญ่ เช่น ร้อยละ 55.5 เห็นว่าปัญหาความไม่เท่าเทียมของหญิงและชาย ยังไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วน ร้อยละ 59.0 เห็นว่าผู้ชายไม่ได้เอาเปรียบผู้หญิงที่ต้องทำงานบ้านและเลี้ยงลูก ถึงแม้ว่าจะต้องทำงานนอกบ้านที่มีรายได้ด้วย และร้อยละ 35.5 เชื่อว่าผู้ชายที่นอกใจภรรยา มักได้รับการให้อภัย แต่ผู้หญิงที่นอกใจสามีจะถูกสังคมประณาม ร้อยละ 17.4 ยังเห็นว่าภาระหน้าที่การเลี้ยงดูบุตรยังเป็นหน้าที่ของผู้หญิง (แม่) เท่านั้น

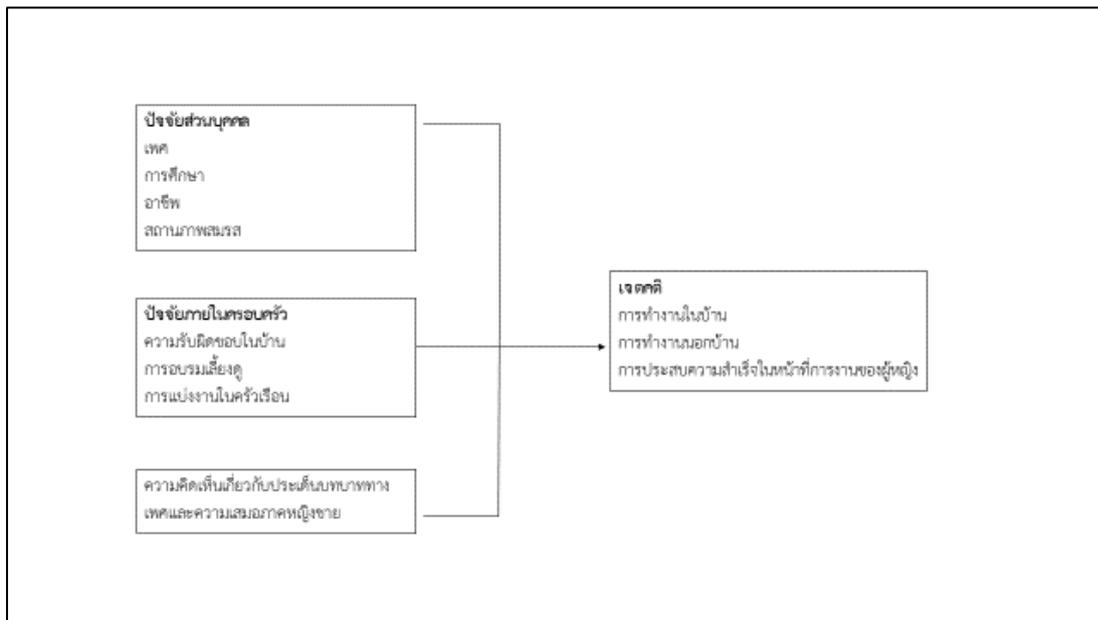
ทั้งนี้ แนวคิดข้างต้นต่างให้ความสำคัญกับความเป็นใหญ่ของชายในสังคม รวมถึงแนวคิดอื่นๆ ที่ต่างส่งเสริมให้พื้นที่ทางสังคมเป็นของเพศชาย ในขณะที่แนวคิดที่สำคัญซึ่งใช้ในการศึกษาคั้งนี้ หรือเป็นแนวคิดที่ใช้ในการคานอำนาจความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ คือ (8) แนวคิดสตรีนิยม คือ ความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงในการที่จะได้รับโอกาส สิทธิ เสรีภาพในการพัฒนา การสร้างคุณค่าให้กับตนเอง และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รวมไปถึงแนวคิดสุดท้ายที่ควรเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในผู้หญิง ได้แก่ (9) แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ เป็นการสนับสนุนส่งเสริมช่วยให้บุคคลมีความภาคภูมิใจในตนเอง มีความกล้า และมีความมั่นใจในการที่จะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่ตนเองคิด ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงมีอำนาจในการตัดสินใจและกล้าที่จะกระทำการต่างๆ เพื่อสร้างการเข้าถึงและโอกาสให้ตนเอง นอกจากนี้ยังนำเสนอในส่วนของผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยภายใต้โครงการศึกษาเจตคติต่อความเสมอภาคหญิงชายนี้ เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี แต่ในส่วนของบทความนี้นำเสนอเฉพาะในส่วนของการศึกษาที่ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative methods) ในตัวอย่างอายุระหว่าง 20-40 ปี ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก พื้นที่ละจำนวน 200 คน รวมเป็น 1,200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายชั้น (multi-stage sampling) ทำการจับสลากจังหวัดที่เป็นตัวแทนในแต่ละภาค/แต่ละพื้นที่ จำนวน 2 จังหวัดต่อพื้นที่ รวม 12 จังหวัด หลังจากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบ cluster random sampling แบ่งเป็นกลุ่มอำเภอเมือง และกลุ่มอำเภอรอบนอก แล้วทำการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างในพื้นที่นั้นๆ จนครบตามจำนวนที่กำหนด

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นบทบาททางเพศและความเสมอภาคหญิงชายในสังคมไทย เจตคติต่อการทำงานในบ้าน และเจตคติต่อการทำงานนอกบ้านและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบในส่วนของข้อมูลทั่วไป และมาตราวัด 5 ระดับในส่วนของความคิดเห็นหรือเจตคติ โดยตัวแปรหลักที่ใช้ในการศึกษา ปรากฏในแผนภาพด้านล่าง

แผนภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้างต้น ผู้เขียนได้จำแนกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไป

พบว่า ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.7) และมีสถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 57.7) จำนวนมากที่สุดจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 36.8) และมากที่สุดเช่นกันที่กลุ่มคนรุ่นใหม่เป็นนิสิตนักศึกษา (ร้อยละ 26.0) เกือบครึ่งได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวแบบที่ใช้เหตุผลในการดูแลสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 44.5) ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นมีสถานะเป็นสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 80.2) ภาระรับผิดชอบงานในครอบครัวเป็นเรื่องของการทำความสะอาดบ้าน ซักผ้า รีดผ้า (ร้อยละ 63.2, 58.2, และ 48.3 ตามลำดับ) นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้เรื่องเพศและการปฏิบัติตามบทบาททางเพศ ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง (ร้อยละ 53.5) รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว (ร้อยละ 43.3)

ส่วนที่ 2: ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นบทบาททางเพศและความเสมอภาคหญิงชาย ในสังคมไทย พบข้อมูลที่สำคัญซึ่งตัวอย่างในการศึกษามีความเห็นในระดับมาก โดยผู้เขียนได้สรุปเป็นมิติต่างๆ ดังนี้

โอกาสจากครอบครัว: ผู้ชายส่วนใหญ่มักได้รับโอกาสจากครอบครัวในการเรียนต่อมากกว่าผู้หญิง บทบาทชายหญิงเกิดจากการปลูกฝังและถ่ายทอดกันมาโดยผ่านหนังสือเรียน นอกจากนี้ ยังพบว่า ทักษะคิดทางด้านสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับผู้หญิง มีผลต่อการได้รับโอกาสทางการศึกษาและการฝึกอบรมสำหรับผู้หญิง และปัจจุบันโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิงมีมากขึ้น แต่ก็ยังไม่อยู่ในระดับที่เสมอภาคกับผู้ชาย โดยความไม่เสมอภาคในการศึกษาของผู้หญิงเกิดจากความเชื่อดั้งเดิมของพ่อแม่ที่ให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว

และบางครอบครัวยังเลือกที่จะตัดโอกาสความก้าวหน้าของชีวิตลูกสาวเพื่อสนับสนุนลูกชาย โดยเฉพาะในมิติของการศึกษา

โอกาสเริ่มที่ครอบครัว: นอกจากนี้ ยังพบว่า การเลือกปฏิบัติเริ่มที่ครอบครัว โดยเฉพาะเด็กหญิงจะได้อิทธิพลน้อยกว่าเด็กชาย รวมถึงครอบครัวไทยยังอบรมเลี้ยงดูให้ลูกสาวมีบทบาทดั้งเดิม คือ เป็นช่างเท้าหลัง เหตุผลที่ผู้ชายได้รับโอกาสมากกว่า เนื่องมาจากความเป็นผู้สืบสกุล แต่ครอบครัวก็ยังให้ลูกสาวรับผิดชอบภารกิจในครอบครัวมากกว่าชาย ซึ่งความได้เปรียบของชายเช่นนี้ ทำให้ผู้ชายรู้สึกว่ามีอำนาจ หากถูกทำหายก็มักจะพิสูจน์ด้วยการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

บทบาทชายหญิงในปัจจุบัน: อย่างไรก็ตาม เมื่อก้าวถึงบทบาทในปัจจุบัน พบว่า ในหลายประเด็น ตัวอย่างที่ศึกษาให้ความเห็นด้วยในระดับมาก เช่น บทบาททางเพศของพ่อและแม่สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทกันได้ มีวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรเหมือนกันทั้งชายและหญิง โดยการทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง รวมถึงการสอนให้ลูกมีความรับผิดชอบ ช่วยเหลือตนเองและช่วยงานบ้าน ครอบครัวที่ต้องการลูกชายเพราะสามารถสืบสกุลและบวชเรียนได้ ในขณะที่ลูกสาวสามารถช่วยงานบ้านและงานอื่นๆของครอบครัวได้ นอกจากนี้ตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเห็นว่า เพศของลูกไม่มีความสำคัญ แต่คาดหวังให้ลูกเป็นคนดี แต่ที่น่าสนใจ คือ มีการให้ความเห็นด้วยในระดับมาก ที่ว่า ผู้หญิงสามารถทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวได้ สามารถหารายได้ได้เท่าเทียมผู้ชาย ในขณะที่ผู้ชายเองก็มีความสามารถในการทำงานบ้านเช่นกัน

จุดเริ่มต้นของความเสมอภาค: การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถือเป็นความสำคัญต่อความเสมอภาค และความเสมอภาคยังเกิดจากการยอมรับฟังความคิดเห็นทั้งสองฝ่าย ส่วนการยอมรับในความสามารถด้านการทำงานของผู้หญิงเป็นการสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้พัฒนาตนเองในการเรียนในระดับที่สูงขึ้น

เจตคติต่อการทำงานในบ้าน: ตัวอย่างมีความเห็นในระดับมากที่สุดต่อการทำงานบ้านต้องช่วยกันทำ ทั้งหญิงและชาย และส่วนหนึ่งยอมรับว่า ปัจจุบันผู้ชายเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยผู้หญิงทำงานบ้านมากขึ้น และยอมรับว่างานบ้านต่างๆ เช่น การทำอาหาร ซักผ้า รีดผ้า ผู้ชายช่วยผู้หญิงได้ ในทำนองเดียวกัน ผู้ชายยังสามารถทำหน้าที่แทนในการดูแลคนในครอบครัวได้ อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปที่น่าสนใจและมีการเห็นด้วยในระดับมากที่สุด คือ ผู้ชายควรแบ่งเบาภาระหน้าที่การทำงานบ้านของผู้หญิง

เจตคติต่อการทำงานนอกบ้าน: ตัวอย่างในการศึกษาเห็นด้วยในระดับมาก ว่า การทำงานนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวไม่ใช่หน้าที่ของผู้ชายฝ่ายเดียว เนื่องจากผู้หญิงมีความสามารถในการทำงานและหาเลี้ยงครอบครัวได้ไม่ต่างจากชาย และการที่ผู้หญิงมีความสามารถมากขึ้น ทำให้ผู้หญิงไม่ต้องพึ่งพิงผู้ชายเหมือนในอดีต รวมไปถึงการที่ผู้หญิงมีการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้มีโอกาสในการทำงานที่ดีขึ้นด้วยเช่นกัน ส่วนผู้หญิงที่ไม่ได้ทำงาน เป็นแม่บ้าน ก็มักมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องภายในครอบครัวน้อยกว่าชาย

เจตคติต่อความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง: มีความเห็นในระดับปานกลางว่า ผู้หญิงสามารถรับผิดชอบงานหนักได้เท่ากับผู้ชาย และสามารถใช้เหตุผลในการทำงานได้เหมือนผู้ชาย รวมถึงมีความสามารถในการตัดสินใจได้ดีเท่ากัน นอกจากนี้ยังทำงานฝ่ายบริหารได้ดีเท่ากันด้วย รวมถึงงานในสายช่าง ในขณะที่ยังมีความเห็นในระดับมากกว่า การเลื่อนตำแหน่งงานตามความสามารถเป็นการสร้างให้เกิดความ

เสมอภาคระหว่างชายหญิงในที่ทำงาน รวมถึงการรับสมัครคนเข้าทำงานไม่ควรมีการกำหนดคุณสมบัติด้านเพศ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้หญิงจะมีข้อจำกัดต่างๆ แต่ตัวอย่างในการศึกษาก็ยังมีความเห็นในระดับมากในประเด็นที่ว่าผู้หญิงมีความสามารถในการเป็นผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรได้ หลายองค์กรให้โอกาสในการพัฒนาผู้หญิงมากขึ้น การเลื่อนตำแหน่งในระดับสูงที่ไม่มีภารกิจกีดกันทางเพศเป็นการสร้างให้เกิดความเสมอภาคหญิงชายในที่ทำงาน และที่สำคัญตัวอย่างมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในการที่การเลื่อนตำแหน่งงานไม่ได้พิจารณาจากเพศ แต่เป็นการพิจารณาจากความรู้ความสามารถเฉพาะตน

ส่วนที่ 3: การทดสอบสมมติฐาน

การศึกษาครั้งนี้ นอกเหนือจากการใช้สถิติพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากตัวอย่างในการศึกษาตามรายละเอียดข้างต้นแล้ว ยังมีส่วนของการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้สถิติอนุมานในการทดสอบสมมติฐาน และพบผลการศึกษาน่าสนใจ ดังนี้

(1) ปัจจัยส่วนบุคคล มีเพียงตัวแปรเพศที่มีผลต่อเจตคติในเรื่องของความเสมอภาคชายหญิง ซึ่งเพศหญิงยังเห็นว่าตนเองไม่ได้รับความเสมอภาคทั้งในด้านครอบครัว การทำงาน บทบาทและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากกว่าชาย ในขณะที่ตัวแปรหรือปัจจัยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ ไม่มีผลต่อเจตคติในเรื่องของความเสมอภาคแต่อย่างใด ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานเช่นนี้ เป็นไปได้ว่า เพศหญิงและเพศชายต่างให้ความเห็นในมุมมองของตนเอง ผู้หญิงยังมองไม่เห็นความเสมอภาคที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ในขณะที่เพศชายได้รับสิทธิและโอกาสมากกว่าเพศหญิงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงอาจพอใจในสิ่งที่ตนมีและเป็นอยู่ มองไม่เห็นความต้องการที่ชัดเจนของอีกฝ่าย จึงทำให้ตัวแปรเพศที่แตกต่างกัน ความเห็นต่อความเสมอภาคแตกต่างกันได้ โดยผู้หญิงยังมีความต้องการในความเสมอภาคที่มากขึ้น

(2) ค่านิยมทางเพศ เป็นตัวแปรที่มีผลต่อเจตคติในเรื่องของความเสมอภาคชายหญิง เนื่องจากผู้หญิงยังเห็นว่าตนเองไม่ได้รับความเสมอภาคจากสังคม และครอบครัว หรือได้รับในระดับที่น้อยกว่าอย่างมีนัยยะสำคัญ ขณะที่เพศชายยังคงคงบทบาทความโดดเด่นของตนเองในครอบครัว โดยเฉพาะในบทบาทของการเป็นผู้สืบสกุล เป็นทายาท และความสามารถในมิติศาสนาที่สามารถบวชให้พ่อแม่ได้ โดยเชื่อมโยงไปถึงการบวชของลูกชาย จะส่งผลให้ผู้เป็นพ่อแม่ได้ขึ้นสวรรค์ไปด้วย ซึ่งหากตีความ จะเห็นได้ว่า บทบาทของเพศชายไม่ได้ถูกให้ความสำคัญแค่เพียงชีวิตในโลกนี้ แต่ยังเชื่อมโยงไปถึงชีวิตหลังความตายที่ดีของผู้เป็นพ่อแม่อีกด้วย หากลูกชายได้ปฏิบัติตามบทบาทของเพศในมิติศาสนาให้

(3) วัฒนธรรมความเชื่อของสังคมไทย เป็นอีกตัวแปรที่มีผลต่อความเสมอภาคทางเพศ เนื่องจากความเชื่อของสังคมไทยที่ยังคงยึดวัฒนธรรมเช่นในอดีต ที่ผู้หญิงต้องเป็นผู้ตาม เป็นช้างเท้าหลัง จึงทำให้ผู้หญิงยังคงเห็นว่า เนื่องด้วยวัฒนธรรมความเชื่อของไทยนี้เองที่ส่งผลต่อการได้รับความเสมอภาคที่แตกต่างกัน แม้ว่าในปัจจุบัน สภาพครอบครัวและสังคมจะเปลี่ยนไปแล้วก็ตาม ผู้หญิงสามารถทำงานหาเลี้ยงครอบครัวได้เช่นเดียวกับผู้ชาย แต่ภาระหน้าที่การดูแลบ้านและการเลี้ยงดูบุตรก็ยังคงเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง จึงดูเหมือนหน้าที่ของผู้หญิงในสังคมปัจจุบันมีมากขึ้น

ข้อมูลและผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและเจตคติของคนรุ่นใหม่ต่อการส่งเสริมความเสมอภาคชายหญิง โดยเฉพาะการสนับสนุนจากสถาบันหลักเช่น

สถาบันครอบครัวในการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิง โอกาสในการประกอบอาชีพของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโชติมา แก้วทอง (2550) ที่พบว่า สตรีที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานระดับสูงมักมาจากครอบครัวที่บิดามารดาตั้งใจให้สตรีเหล่านี้ได้มีโอกาสจบการศึกษา อย่างน้อยในระดับปริญญาตรี ส่วนเจตคติของคนรุ่นใหม่ส่วนหนึ่งที่มีความเห็นต่อการที่ผู้หญิงทำงานนอกบ้าน หลายทัศนะยังเห็นว่าผู้หญิงควรรับผิดชอบงานในบ้านมากกว่า นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่ว่า ผู้หญิงจะต้องพัฒนาศักยภาพของตนให้เป็นที่ยอมรับในการทำงานนอกบ้าน ความสามารถในการประกอบอาชีพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถ้าผู้หญิงต้องการการยอมรับก็ต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้รับการยอมรับนั้น สิ่งนี้เป็นการแสดงความสัมพันธ์ในระบอบวิถีแบบผู้ชายเป็นใหญ่ในการจ้างงานและสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดค่านิยมเชิงซ้อนที่มีต่อผู้หญิงค่อนข้างชัดเจน

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดที่น่าสนใจที่กล่าวถึงความแตกต่างของสภาพร่างกายที่อ่อนแอกว่าของผู้หญิง ทำให้ทำงานบางอย่างไม่ได้ ส่วนผู้ชายมีโครงสร้างร่างกายที่แตกต่างออกไป จึงทำงานได้หลายอย่างมากกว่า แนวคิดนี้ ทำให้เกิดการแบ่งพื้นที่ในการทำงานระหว่างหญิงชาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมหลายแนวคิด ที่อธิบายโครงสร้างอำนาจที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ซึ่งครอบคลุมไปทุกมิติสังคม การขัดเกลาทางสังคมได้ส่งผ่านแนวคิดที่กล่าวว่าผู้หญิงอ่อนแอ ใช้อารมณ์ ไม่มีเหตุผล ผู้หญิงจึงไม่สามารถเป็นผู้นำได้ นอกจากนี้ จากข้อมูลที่พบว่า สังคมไทยให้ความสำคัญกับผู้ชาย เนื่องจากผู้ชายบวชเรียนได้ สืบสกุลได้ สอดคล้องกับงานของปราณี วงษ์เทศ (2549) ที่กล่าวถึง “พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองของลูกชายไปสวรรค์” ต่างสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมไทยที่ชายมีความโดดเด่นมากกว่าหญิง โดยเชื่อมโยงความโดดเด่นนั้นกับชีวิตหลังความตายในด้านบวก

จากผลการวิจัย ประเด็นที่น่าสนใจ คือ “หน้าที่ที่มากขึ้นของผู้หญิง คือผลสะท้อนของความเสมอภาคที่เพิ่มมากขึ้นของผู้หญิงหรือไม่” จากข้อความนี้ สามารถพิจารณาได้ในสองมิติ คือ (1) หน้าที่ที่มากขึ้น อาจเป็นแนวโน้มของความเสมอภาคทางเพศที่มีมากขึ้นในสังคม เมื่อหญิงสามารถทำหน้าที่ มีส่วนร่วมในส่วนที่เคยเป็นบทบาท หรือโอกาสของเพศชายได้ (2) หน้าที่ความรับผิดชอบที่มากขึ้นในด้านอื่นๆ (ที่เคยเป็นพื้นที่ของเพศชาย) เป็นโอกาสสร้างความเสมอภาคของผู้หญิง ในขณะที่เดียวกัน ต้องมองย้อนกลับมาว่า ผู้หญิงมีหน้าที่อื่นเพิ่มขึ้น แล้วหน้าที่เดิมหรือหน้าที่ที่สังคม ค่านิยม วัฒนธรรม คาดหวัง ผู้หญิงยังคงต้องทำหน้าที่นั้นเพียงลำพังหรือไม่? เพศชายได้เข้าร่วมแชร์ความเสมอภาคในหน้าที่เหล่านี้หรือไม่ เพราะความเสมอภาคทางเพศมิใช่เพียงเพศหญิงเปิดประตูเข้าไปในพื้นที่โอกาสของชาย แต่รวมถึงเพศชายก้าวเข้ามาทำงาน ช่วยงานในพื้นที่ของผู้หญิงด้วย นั่นคือ ความเสมอภาคชายหญิงที่ควรเป็น

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้เขียนได้อภิปรายผลการวิจัย โดยจำแนกได้ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การศึกษาเจตคติของคนรุ่นใหม่ต่อการทำงานในบ้าน มีความเกี่ยวข้องกับสังคม ค่านิยม วัฒนธรรมที่ผ่านมาที่กำหนดให้ผู้หญิงทำงานในบ้านมากกว่าการทำงานนอกบ้าน รวมทั้งการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวในการทำงานบ้านของผู้หญิง ซึ่งพบประเด็นที่น่าสนใจจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ อายุ 20-40 ปี ที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวโดยไม่ได้แยกหญิงแยกชาย ดังนั้นจึงมองประเด็นการทำงานในบ้านว่าเป็นงานที่ทำได้ทั้งผู้หญิงและ

ผู้ชาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มหญิงชายรุ่นใหม่มีความเข้าใจในเรื่องความเสมอภาคทางเพศว่าเป็นความเท่าเทียมกัน ควรมีความนิยมเรื่องการทำงานในบ้านและนอกบ้านที่เท่าเทียมกันด้วย

1. การศึกษาเจตคติของคนรุ่นใหม่ต่อการทำงานนอกบ้านและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง โดยคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการทำงานนอกบ้านของผู้หญิง แต่บางสังคมยังมีความคิดเห็นแบบเก่าว่าผู้หญิงไม่ควรทำงานนอกบ้าน ซึ่งพบประเด็นที่น่าสนใจว่าไม่เป็นเรื่องแปลกแต่อย่างใดที่ปัจจุบันนี้ผู้หญิงจะทำงานนอกบ้าน เพราะผู้หญิงมีศักยภาพ มีความรู้ มีการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้ชายก็ควรจะยอมรับผู้หญิงในประเด็นนี้ด้วย อาจจะมีอยู่บ้างที่ผู้ชายบางคน บางครอบครัว หรือบางชุมชน บางองค์กรที่อาจจะไม่สนับสนุนผู้หญิงในการทำงานนอกบ้าน ซึ่งก็อาจจะเป็นอุปสรรคของผู้หญิงต่อการทำงานนอกบ้าน ซึ่งผู้หญิงก็ต้องพิสูจน์ความสามารถของตัวเอง

2. เรื่องของแนวทางในการปรับเจตคติสังคมต่อการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายในประเด็นการทำงานนอกบ้านและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง มีความเกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การอบรมเลี้ยงดู ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคทางเพศ นอกจากครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวว่าจะต้องมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นการสร้างค่านิยม ความเสมอภาคให้เกิดขึ้นจากครอบครัว และโรงเรียนก็ควรมีหลักสูตรในเรื่องบทบาททางเพศตั้งแต่ระดับประถมศึกษา สื่อมวลชนมีความสำคัญในการสร้างกระแสความเสมอภาคให้เกิดขึ้น รัฐจะต้องดำเนินนโยบายที่เหมาะสม

3. ผลกระทบจากค่านิยมทางเพศต่อการทำงานนอกบ้านและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง มีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางเพศที่สั่งสอนหรือสะสมกันมานาน ในเรื่องความเป็นใหญ่ของผู้ชาย หรือสังคมให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง จะส่งผลกระทบต่อการทำงานนอกบ้านและการประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิง แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนไป ดังนั้นการปลูกฝังค่านิยมใหม่คือการเลี้ยงลูกผู้ชายและลูกผู้หญิงให้มีความเท่าเทียม ให้โอกาสที่เสมอภาคกัน ไม่เน้นการทำงานในบ้านที่จะต้องเป็นของผู้หญิงเสมอไป บทบาทของผู้หญิงและผู้ชายสามารถยืดหยุ่นได้ ไม่ใช่เป็นบทบาทที่ตายตัว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้เขียนได้นำเสนอข้อเสนอแนะ โดยจำแนกเป็นระดับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ได้แก่

(1) ระดับครอบครัวและชุมชน ครอบครัว เป็นระดับของสถาบันที่เล็กที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุด ในสังคมไทย อีกทั้งเป็นสถาบันเริ่มต้นของการวางรากฐานชีวิต ความคิด รวมถึงการเป็นแบบอย่างด้านความเสมอภาคระหว่างเพศด้วย สิ่งที่ครอบครัวต้องดำเนินการเป็นหลัก โดยมืองค์กรระดับชุมชนที่ช่วยส่งเสริมความเสมอภาคคอยสนับสนุนและผลักดันในการร่วมสร้างความเข้มแข็งของความเสมอภาคในระดับฐานราก ในส่วนของการทำงานในบ้าน คือ การสร้างเจตคติที่ถูกต้องในการทำงานบ้านให้กับสมาชิกในครอบครัว (จากผลการศึกษาที่พบว่าความเสมอภาคเริ่มที่บ้าน) โดยการให้ความเป็นธรรม เท่าเทียม เสมอภาคกับบุตรทั้งชายและหญิง ทั้งนี้ในส่วนของการทำงานนอกบ้าน องค์กรที่เกี่ยวข้องต้องช่วยส่งเสริม โดยมีทุนความคิด

การปฏิบัติที่ดีจากครอบครัวเป็นฐาน ส่งเสริมให้เข้าถึงโอกาสในการศึกษา ซึ่งจะเป็นประตุ เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การประกอบอาชีพ การมีงานทำ ซึ่งหากเข้าถึงไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาแล้ว บทบาทการทำงานนอกบ้านจะเกิดขึ้นได้ยาก หรือเป็นไปได้ในลักษณะที่ด้อยกว่าชาย นอกจากนี้ อีกบทบาทที่สำคัญขององค์กรในระดับชุมชน คือ การรณรงค์แนวคิดความเสมอภาคชายหญิง รวมไปถึงการจัดตั้งองค์กรเพื่อการส่งเสริมความเสมอภาคชายหญิงในระดับท้องถิ่น ส่งเสริมการมีกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเป็นรูปธรรมชัดเจน

(2) ระดับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในมิติของการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกแบบหลักสูตร ควรบรรจุเนื้อหาที่เหมาะสมด้านความเสมอภาคทางเพศเข้าไว้ในศึกษาระดับต่างๆ อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อการเสริมสร้าง ปลูกฝังความคิดตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เกิดแนวความคิดของการเข้าใจซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบร่วมกัน รวมถึงการเคารพ การให้เกียรติระหว่างเพศด้วย ในขณะที่หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต้องไม่ปิดโอกาสในการเข้าถึงโอกาส ตำแหน่งหน้าที่การงาน และทรัพยากรต่างๆ ด้วยการนำความแตกต่างทางเพศมาเป็นข้อจำกัด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมในประเด็นของการทำงานในบ้าน นอกบ้าน และความสำเร็จในหน้าที่การงานของผู้หญิงเท่านั้น และศึกษาจากตัวอย่างจำนวนหนึ่งในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ตลอดจนกระบวนการศึกษาทำให้เห็นถึงช่องว่างหรือโอกาสในการพัฒนางานวิจัยด้านนี้ต่อไป ในมิติต่างๆ ดังนี้ (1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกในบทบาทของหญิงที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ที่เป็นต้นแบบหรือเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงคนอื่นๆ ต่อไป (2) การศึกษาที่ครอบคลุมในมิติอื่นๆ ของความเป็นหญิงให้มากขึ้น เช่น แม่เลี้ยงเดี่ยวกับการเลี้ยงดูและดูแลสมาชิกในครอบครัว วิถีชีวิตเชิงลึกของผู้หญิงที่ต้องทำงานในบ้าน นอกบ้าน รวมถึงความล้มเหลวหรือความสำเร็จที่เกิดขึ้น (3) การศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างชายหญิง เช่น บทบาทและหน้าที่ของสถาบันการศึกษา การขับเคลื่อนขององค์กรในระดับชุมชน และระดับประเทศ และ (4) ปัจจุบัน ความเสมอภาค อาจไม่ใช่เพียงระหว่างชายหญิงเท่านั้น แต่รวมถึง ความเสมอภาคทางเพศ ที่ครอบคลุมถึงเพศวิถีอื่นๆ ที่กำลังเป็นที่น่าสนใจทั้งในระดับสังคมไทยและสังคมโลกด้วย

บรรณานุกรม

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ.2560-2564. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2546). การวิจัยเชิงคุณภาพในงานสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โชติมา แก้วทอง. (2550). โอกาสการก้าวสู่การเป็นผู้บริหารสตรีบนบริบทระดับปัจเจก ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและองค์กร. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บ้านจอมยุทธ. (10 พฤศจิกายน 2556). ค่านิยมทางเพศตามสังคมและวัฒนธรรมไทย.เข้าถึงข้อมูล จาก https://www.baanjommyut.com/library_3/extension-1/sexual_value/01.html
- ปราณี วงษ์เทศ. (2543). เพศภาวะในสุวรรณภูมิ. กรุงเทพมหานคร: สวีริยาสาสน์.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2549). สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2555). รายงานผลการสำรวจเจตคติของประชาชนด้านความเสมอภาพหญิงชายฉบับสมบูรณ์. เข้าถึงข้อมูลจาก https://www.gender.go.th/research/rsdoc/att/content_attitude_2555.pdf.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2550). สตรีในสามทศวรรษของเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 3 ทศวรรษ ของการเปลี่ยนแปลงตลาดแรงงานไทย. เข้าถึงข้อมูล จาก <https://tdri.or.th/2018/03/3decade-thai-labour-market/> (5 มีนาคม 2561).
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2546). อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุก รูปแบบ: ผลการประชุมและข้อเสนอแนะจากการประชุมคณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ สมัยที่ 34.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2550). แผนพัฒนาสตรีฉบับที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และ โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา. (2559) มาตรการและตัวชี้วัด ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย. เข้าถึงข้อมูลจาก <https://www.gendwe.go.th/publication/book/Standards%20and%20Indicators.pdf>.
- SDG News. (12 มีนาคม 2564). จำนวนผู้หญิง = ผู้ชายในที่ทำงานยังไม่เพียงพอ: สำรวจ 6 ข้อที่จะทำให้เกิด ความเท่าเทียมทางเพศและความหลากหลายในที่ทำงาน. เข้าถึงข้อมูลจาก <https://www.sdgmovement.com/2021/03/126-points-building-gender-equality-at-workplace/>